

1. слајд

THE MUSEUM NETWORK OF SERBIA

Душица Живковић

МУЗЕЈСКА МРЕЖА СРБИЈЕ

Даме и господо, поштоване колегинице и колеге,

Музеј је један од симбола новије историје; **неодвојиво** повезан са историјом и памћењем смисла, истиности и значења баштине, **недвосмислено** упућен на читаво друштво јавношћу и доступношћу својих збирки и колекција за свакога.

2. слајд

FIRST PUBLIC COLLECTIONS – AT THE HALF OF 19TH CENTURY

У том смислу згодно је приметити да су зачеци српске музеологије, у савременом смислу, уско везани са развојем грађанске свести, али и развојем науке. Прве јавне збирке у Србији јављају се половином 19. века, а најстарија међу њима, *Збирка старина*, настаје управо у окриљу Друштва српске словесности (претечи Српске академије науке и уметности) 1842. године.

Ми данас тешко можемо и да замислимо како је тада заиста изгледало посетити **Српски народни музеум**, чија се читава музејска збирка тих првих година састојала из нумизматичке збирке и „писаних и других древности“, нарочито ако имамо у виду да је сам Народни музеј у Београду читавих пола века старији од **појаве** електрификације у Србији!

Тада, у 19. веку, неколицина градских власти у Србији на предлог љубитеља старина и археолошко-историјско-музејских друштвава оснива своје градске музеје у Белој Цркви (1877), Вршцу (1882), Сомбору (1883), Кикинди (1891), Суботици (1891), Зрењанину (1907), а у Београду су, поред Народног музеја, основани Природњачки (1893), Етнографски (1901), Војни (1878) и Школски музеј (1896). Тако је зачета мрежа српских музеја.

3. слајд

FIRST PUBLIC COLLECTIONS – AT THE HALF OF 19TH CENTURY

Музејска мрежа, међутим, динамично се развија, проширује и заокружује после Другог светског рата. Тада су основани музеји у свим већим градовима и варошима у Србији, у Шапцу (1945), Ужицу (1946), Пећи и Лесковцу (1948), Смедереву, Краљеву и Крагујевцу (1950), Зајечару, Ваљеву, Приштини, Ђаковици, Чајетини и Аранђеловцу (1951) Чачаку, Косовској Митровици и Новом Пазару (1953), Светозареву и Крушевцу (1954), и тако даље. У Београду је настављен процес оснивања специјализованих музеја као што су Железнички музеј, Музеј примењене уметности и Музеј позоришне уметности (1950), Музеј Југословенске кинотеке и Музеј Николе Тесле (1952), Галерија фресака (1953), Музеј Српске православне цркве и Музеј Првог српског устанка (1954), Историјски музеј и Јеврејски музеј (1959) и други.

Музеј науке и технике, који постоји тек 20 година, спада у ред најмлађих музеја у Србији, међутим кроз причу о његовом формирању провејава дирљиви романтичарски дух почетака српске музеологије. Наиме, за разлику од осталих републичких и матичних музеја у Србији, Музеј науке и технике у Београду при оснивању 1989. године није добио иницијалну збирку око које би се формирао фонд. Другим речима, фонд Музеја су прикупили сами кустоси, најчешће путем поклона. Прикупљање предмета је почело оснивањем Музеја, од инвентарског броја 1.

Иако млад по годинама, смисао и мисија овог Музеја у доба технолошке револуције, чији смо савременици и сведоци, је од непроцењивог значаја за допринос и изградњу научно-техничке културе и писмености, а тиме и императива данашњице - самог информационог друштва и друштва знања. Музеји науке и технике данас имају тако важну улогу за друштво, они нису само традиционални музеји науке и технике, претежно базирани на историјском приступу и колекцијама, већ су центри посвећени савременој науци, чија је мисија пре свега да популаришу и промовишу науку и савремена научна и технолошка достигнућа пре свега међу децом и младим људима.

4. слајд

THE NETWORK OF MUSEUMS IN SERBIA - TODAY

- Српска музејска мрежа данас

Но, да се вратимо на музејску мрежу Србије и погледамо како она данас изгледа. Србија данас има 13 националних музеја. Музејску мрежу чини 50 музеја, од чега је 7 (односно 6+1) специјализованих и 43 су регионална музеја.

Народни музеј у Београду, као централна установа заштите, са још шест музеја (Етнографски музеј, Историјски музеј Србије, Музеј савремене уметности, Музеј примењене уметности, Природњачки музеј и Музеј науке и технике) сврстава се у специјализоване музеје за сакупљање одређених врста уметничко-историјских дела. Ових седам музеја има матичну надлежност, сваки за врсту културних добара за коју су специјализовани, а која се налазе у осталим музејима у Србији.

Регионални музеји су комплексни музеји и њихова делатност, односно надлежност, везана је за одређену територију, која покрива једну или више општина.

У музејској мрежи Србије има 533 запослена.

5. слајд

COLLECTIONS AND FINANCING

- **Збирке**

Национални музеји (њих **13**) баштине укупан фонд од 3.161.149 музеалија, од којих у природњачкој збирци има 1.811.008 предмета, археолошкој 324.652, историјским збиркама 38.080, уметничким збиркама са ликовним и примењеним делима 162.865, етнолошка збирка 52.961, а у музејским збиркама националних музеја има укупно 423.308 фотографија и разгледница.

У **34** регионална музеја, градска и општинска музеја укупан фонд чине 1.064.533 музејска предмета, од којих у природњачким збиркама 22.937 предмета, у археолошким 615.880, у историјским 115.366, уметничким са ликовним и примењеним делима 55.736, етнолошким 81.896, и 76.846 фотографија и разгледница.

- **Финансирање**

Финансирање музеја у Србији одговара њиховом положају у мрежи – централне, односно националне установе финансирају се из републичког буџета, док је финансирање рада регионалних музеја обавеза оснивача (једне или више општина, града или покрајине). Такође, културна политика Министарства културе настоји да подстиче квалитет и разноврсност програмских активности регионалних музеја финансирањем путем конкурса, што за смисао има **децентрализацију** квалитетних културних садржаја и подстицање креативних и иновативних приступа у локалним регионалним срединама.

6. слајд CULTURAL POLICY

- **Регулатива и стандарди**

Стимулативне мере културне политике, које ће имати за циљ системску подршку квалитету у сваком смислу, у значајнијем обиму биће могуће спроводити захваљујући новом **Закону о култури**. Овај Закон, на који је српска култура толико дуго чекала, је први корак ка успостављању модерног легислативног оквира у области културе, који ће омогућити потпуну трансформацију односа међу актерима на пољу културе уопште и омогућити креирање једне квалитативно другачије, динамичне, стимулативне, отворене, креативне и иновативне средине, која културу не препознаје само као друштвено етаблиран начин да квалитетно проведете своје слободно време, већ као моћан развојни ресурс у друштву, који је у стању ангажује и генерише капитал. Рад музеја регулисан је и Законом о културним добрима и Законом о делатностима од општег интереса у области културе, а њихова делатност у ширем смислу уоквирена је међународним конвенцијама Унеска и Савета Европе. Министарство културе интензивно ради на усвајању преосталих међународних конвенција који ће заокружити процес успостављања регулативе и њене компатибилности с међународним стандардима.

Сам регулаторни оквир, колико год добар био, без ефикасне и ефективне примене неће допринети подизању стандарда у области културних наслеђа. Србија данас значајно заостаје за развијеним земљама у погледу примене ових стандарда. Последице наше рецентне историје катастрофално су се одразиле на поље културе, за собом су оставиле разорен систем и изманипулисане вредности наслеђа. 90-те године прошлог века у другим европским земљама обележене су, такође, цивилизацијским друштвеним променама – **информатичком револуцијом и усвајањем концепта одрживог развоја**. Србија је у позицији да на ова кључна питања одговоре даје тек данас.

Ове промене генерисале су нову филозофију пословања у свим сферама друштва, утицале на квалитет живота, животне средине, положаја појединца у друштву. Оба ова процеса задиру у саму суштину, и мењају и померају концепт културног и природног наслеђа. Савремена културна политика нема у фокусу пажње једино и

искључиво јаке националне установе, добро опремљене и обучене, које држе културно наслеђе под контролом, данас то више није довољно. Савремено размишљање и стандарди захтевају одговор на питање **значаја културног наслеђа за друштво, за појединца**, настоје да интегришу појединца и друштвене групе у све активности везане за наслеђе, инсистирају на економској и социјалној сфери живота. Не постајвљају само питање КАКО, већ и ЗАШТО се наслеђе штити, чува и унапређује, постављају услов оправданости!

Да бисмо одговорили овом изазову, као држава и као стручњаци, потребне су нам озбиљне и свеобухватне реформе. Оне најпре морају бити базиране на знању, знању које се тиче управљања процесима и променама. Аналитички и истраживачки рад на променама, успостављање стандарда дефинисаних кроз стратегију, нове прописе и методологију мора бити заједнички задатак. Једино на тај начин ћемо успети да приближимо и уподобимо нашу праксу развијеним државама Европе и света, а нашем грађанину омогућимо да ужива право на културно наслеђе и бољи квалитет живота, у средини богатој наслеђем. **Можда ово да изоставиш, да би се скратило?**

На скоро одржаној конференцији која је имала за тему „**Културна политика у области културног наслеђа и трансформација институција**“, српска стручна јавност сагласила се око кључних начела културне политике у области културне баштине, тзв. **десет запосвести о културној баштини** – успостављање и усаглашавање домаће и међународне легислативе, креирање база података и установљавање националног регистра културних добара, непокретне, покретне и нематеријалне баштине, израда модела акредитације за јавне и приватне институције и персоналних лиценци за стручњаке, афирмација центара изврсности, примена начела пословне политике, умрежавање на националном и регионалном нивоу, активна и континуирана међународна сарадња као неопходан облик програмских и образовних активности, интензивирање сарадње између установа културе и науке, унпређење свих видова рада са публиком, дигитализација културног наслеђа, подстицање активне улоге медија и објективно и квалитетно информисање о стању у области културне баштине и улоге медија у повећању степена социјалне одговорности за културно наслеђе.

Имајући у виду ове кључне принципе, можемо закључити да у наредном периоду културна политика треба да буде усмерена на два правца деловања – **институционалну изградњу и отвореност и доступност за јавност** у складу са свременим поимањем ових термина.

7. слајд

CENTRAL INSTITUTE FOR CONSERVATION

- **ЦИК**

У погледу институционалне изградње, а уважавајући начела културне политике око којих се сложила стручна јавност, Министарство културе ће настојати да заврши процес формирања Централног института за конзервацију (ЦИК). Институт је замишљен као интердисциплинарни образовни и научно-истраживачки центар са атељеима и радионица за конзервацију и рестаурацију свих врста културних добара. У погледу врсте истраживања и делатности, облика организовања и начина финансирања Институт спада у истраживачко-развојне институте.

У систему заштите, ЦИК је специјализована установа заштите културних добара, која треба да постане део мреже сродних институција.

ЦИК треба да омогући формирање мултидисциплинарне стручне и научне базе за област заштите баштине, образовање на академском и стручном нивоу које је повезано са универзитетима, мултидисциплинарна истраживања у областима превентивне заштите и конзерваторског третмана, јединствен документациони систем за област заштите, подизање нивоа професионалности како у бризи за заштиту и очување, тако и у процесу одлучивања о налсеђу, јачање комуникације међу учесницима у систему заштите, укључивање шире јавности и одговорних институција јавног сектора у активности очувања налсеђа.

[Можда и ово?](#)

На крају, важно је истаћи да успех заштите и вредносна улога наслеђа зависи од подршке јавности. Придобивање ове подршке захтева активан однос и стални ангажман у погледу едукације и ширења квалитетних

информација, које имају позитиван ефекат на изградњу свести о значају и вредности наслеђа за друштво и појединца. Дигитализација је згодна савремена алатка која вишеструко може помоћи овај подухват.

8. слајд DIGITALIZATION OF CULTURAL HERITAGE

- **Дигитализација**

Трудећи се да буду део тековина и одговоре на потребе савременог друштва, музеји у Србији раде на дигитализацији својих збирки. Током протеклих година Министарство културе је активно подржавало развој Музејског информационог система Србије (МИСС-а). Пројекат МИСС је представљен стручној јавности почетком ове године, и његова системска и свеобухватна примена биће предмет наше пажње у наредном периоду.

Дигитализација културног наслеђа је битан чинилац, не само културног, развитка земље. Овај комплексан процес подразумева како заштиту културног наслеђа, тако и могућност доступности наше културне баштине на националном и интернационалном нивоу, али и стварање и унапређење услуга информационог друштва на подручју музејске делатности. У складу с тим, Министарство културе је одредило дигитализацију културне баштине као стратешки приоритет. Циљ нам је да обезбедимо нормативни и инфраструктурни оквир који ће омогућити и подстицати широку доступност, коришћење и размену саржаја, олакшати приступ и презентацију културне баштине Србије и водити стварању дигиталних садржаја и услуга утемељених на савременим информационим технологијама, интероперабилности, дугорочној искористивости и одрживости и укључености у европске и светске токове развоја информационог друштва.

Национална култура се развија и потврђује у контакту са другим културама, идентитети се изражавају, богате и развијају само креативним комуникацијама са другим идентитетима. Нема властитог идентитета без односа са другим идентитетима.

Ово сам убацила!

Пажљиво **сањајте свој музеј**. Сањајте га онаквим какав би био у стању да подстакне све друштвене групе да пожеле да брину о свом свакодневном животу, да побољшају квалитет своје свакодневице јер тако може да вам се деси да се пробудите у једном бољем друштву.

Хвала вам.

Београд, 8.септембар 2009.
CIMUSET